

“Vaig cometre l'error de ser amic de Pujol”

Baltasar Porcel pensa que la seva amistat i col·laboració amb Jordi Pujol va ser un 'immens error' perquè va perjudicar el seu reconeixement com a escriptor. Ara, els jurats només veuen en ell l'escriptor, un gran escriptor. La seva darrera novel·la, 'Olympia a mitjanit', ha obtingut el premi Crítica Serra d'Or i el primer premi Salambó, a la millor novel·la catalana del 2004.

La darrera obra de Baltasar Porcel (Andratx, Mallorca, 1937), *Olympia a mitjanit* (Planeta), ha obtingut el premi Crítica Serra d'Or i el primer premi Salambó del Club Cultura de la Fnac, la millor novel·la catalana del 2004. El jurat del nou premi Salambó és format per escriptors: Ada Castells, Julià de Jódar, José Carlos Llop, Cristina Peri Rossi, Emili Teixidor i Suso de Toro. Però, aquest Sant Jordi, Porcel no firmarà exemplars d'aquest llibre ni de cap, curiosament quan és més premiat que mai, fins i tot a l'estranger, on fa alguns anys que comença a ser traduït amb regularitat.

—L'any passat va signar el manifest contra el Dia del llibre promogut per un grup d'escriptors i enguany heu refusat de participar-hi. Per què no us agrada la festa del 23 d'Abril?

—Jo no estic contra la mercantilització del llibre, en absolut, i us sóc ben sincer. El llibre és un continent, un cabàs, i pots posar-hi mil coses, com en un caixó: un tractat d'apicultura, fotos pornogràfiques, els evangelis, el que vulguis, no? Bé, jo no hi tenc res a veure. Jo em dedico a la literatura i intento, en dir literatura, referir-me, doncs, a Carles Riba, Josep Pla, Baroja, Balzac, Virginia Woolf, etc. Per això no tenc res amb la comercialització en la qual s'ha convertit Sant Jordi.

—Què és ara el Sant Jordi?

—Una festa dedicada als *best-sellers* epidèrmics i espectaculars, a tota mena de llibres d'oportunisme televisiu i escandalós, i vull insistir que a mi em

sembla bé, tot això. Això és una evolució d'aquesta festa i bé, endavant les atxes. M'alegraria molt que aquest any en venguessin un 50% més. Però a mi no m'hi va res, de la mateixa manera que no vaig al futbol i em sembla bé la gent que hi va.

—Diuen que hi ha escriptors que van signar el manifest que sí que participaran en la Diada.

—A mi em sembla bé. No en voldria fer una qüestió.

—Aquest desencís pel Sant Jordi forma part d'una actitud més general?

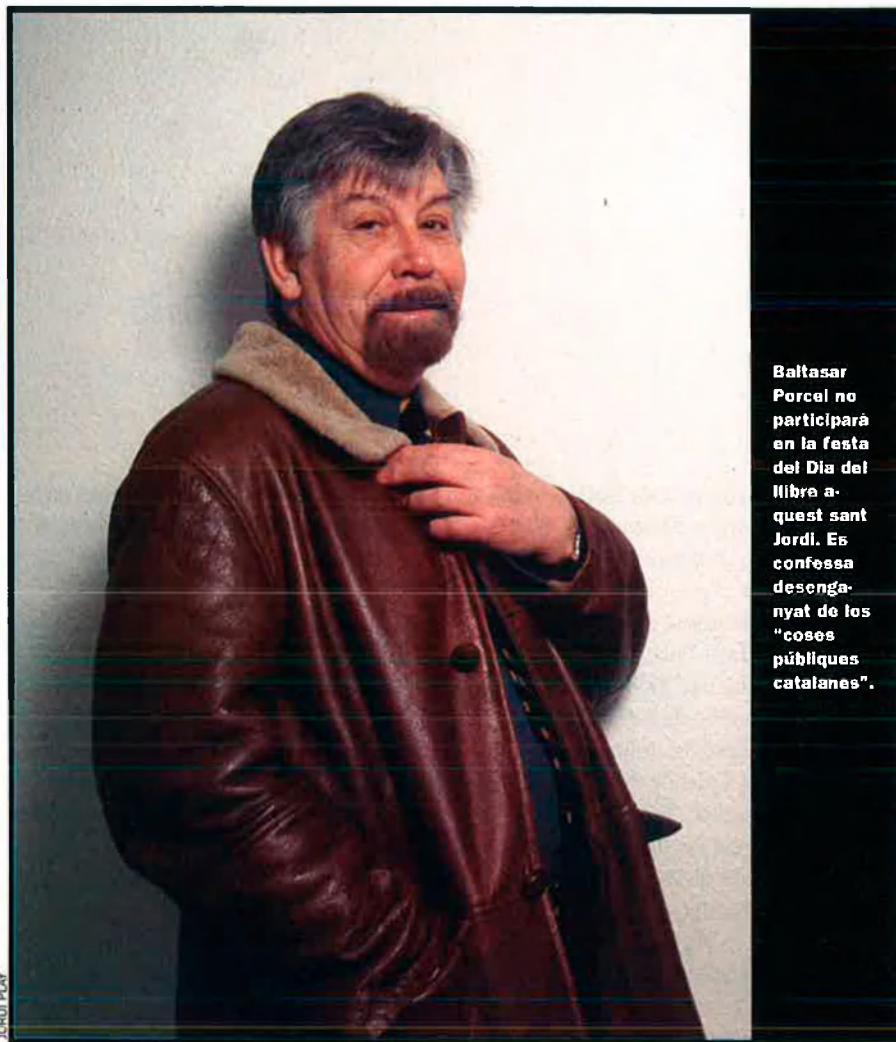
—Sí. Jo fa un temps que estic desencanyat de les coses públiques catalanes.

—Què tenen de dolent, en general?

—La bullanga massificada, generalment demagògica. I d'esperit inquisidor. Als que s'hi rebelen, sigui una cosa organitzada per la Generalitat de Catalunya, l'Ajuntament de Barcelona o una ONG, els capolen, si poden. El Fòrum potser va ser la màxima expressió de tot això. Que, a més, costa molts diners.

—Penseu que es busca l'espectacle per l'espectacle?

—Sí, però insisteixo molt que és inquisitorial. No és només una cosa lúdica. I des dels poders públics s'ataca durament els que no hi combreguen. Als Estats Units ha mort un Saül Below, que era un home respectat per tothom, tingués les idees que tingués. A Madrid, París o Milà hi ha les bullangues, i, alerta, en menor grau que a Barcelona, però amb una cultura ben sòlida que queda a part de l'espectacle.

Baltasar Porcel no participarà en la festa del Dia del llibre a aquest sant Jordi. Es confessa desencanyat de les "coses públiques catalanes".

—Penseu que aquí es barreja cultura amb espectacle?

—Sí. I compte, quan tu barreges Einstein amb les pitonises de la televisió, guanyen les pitonises de la televisió. Quan tu barreges la literatura, Below, ja que parlàvem d'ell, amb el *Codi da Vinci*, guanya el *Codi da Vinci*. De la mateixa manera, quan barreges la cultura catalana i la poses a competir mediàticament, comercialment, amb la castellana, també perds. Aquí, a cada nova bugada hi deixem els llençols. Llavors, jo estic realment orgullós d'aquests premis, no només dels comercials, també els de la crítica. N'estic orgullós perquè he treballat tota la vida per això. Parlem d'una ambició de literatura molt clara. I com que lluitar contra la marxa descontrolada del món no em conduirà a res, prefereixo apar-

tar-me i fer la meua obra i estar amb els lectors que els interessen realment la literatura.

—Com hi esteu en contacte?

—Cada mes vaig per aquí, per allà, a pobles, a biblioteques, a l'estranger. Tinc una vida literària prou intensa i prou agraïda. Per què m'he d'emboïcar amb històries? No estic tan desesperat per bolcar-me a la pura vulgaritat. I no ho dic per censurar ningú que faci el contrari.

—Es pot canviar el Sant Jordi?

—No. Això és una festa comercial i endavant. No té solució. I potser no n'hauria de tenir. Va desaparèixer l'imperi romà i el món va continuar. La festa del Sant Jordi no és substancial a la literatura.

—Podeu ser acusat d'elitista.

—I ho he estat. Un periodista em va demanar, "però vostè no és elitista?"

És clar! M'he passat tota la vida lluitant per formar part de l'elit literària.

—Com veieu la situació actual del gremi literari català? D'una banda, sembla cada cop més escanyat, però de l'altra, disposa d'una llista important de professionals, cada cop més nombrosa.

—Aquí hi ha diverses coses. Una, al món tot ha avançat. Hi ha més enginyers que mai i la gent viu més anys. La física ha fet salts increïbles. A Occident hi ha un benestar a estones extraordinari. El món de l'edició ha augmentat prodigiosament i competeix, sense perdre terreny, amb l'audiovisual. Dins d'aquest context, també ha avançat, de la manera que sigui, el microunivers de la literatura catalana. Per tant, això no és estrany.

—Quin és el problema, doncs?

—El problema sorgeix quan ho compares amb el que ha avançat la literatura castellana, i aquesta ha avançat molt més. Un autor en castellà a Barcelona té molt més repercussió i lectors, a Catalunya mateix, que qualsevol autor en català del mateix nivell.

—Conseqüència de què?

—Conseqüència de la incapacitat hegemònica catalana. No dic independent, dic hegemònica.

—On s'ha avançat o s'ha reulat més?

—Aquí sempre hi ha hagut determinades individualitats fortes, en literatura, art, música, arquitectura. Ara bé, com a grup, com a realitat i impressió de conjunt, des de l'any, posem del 1980 al 2000, durant una vintena d'anys, hi ha una baixada notòria en conjunt, no en individualitats.

—En tots els àmbits?

—En tots. En poesia, en novel·la, en assaig, en historiografia. Ara, la historiografia i l'assaig no crec que s'hagin refet. Però la poesia s'està refent. I en novel·la, des de fa anys hi ha un esplet de noms, una dotzena, que estan bé, la meitat dels quals estan molt bé. Proporcionalment, això és el que passa en castellà, francès o italià.

—Veieu gent jove que pugui prendre el relleu?

—Bastant. Us asseguro que hi ha una sèrie de gent que empeny amb força. Aquest any, els premis teòricament importants, els Sant Jordi, Pla, Lull i Mercè Rodoreda, han estat guanyats per quatre escriptors de trenta o trenta-cinc anys. I a més es venen bé. Ara, a la vegada que hi ha aquest esplet, l'ambient intraliterari és agre i ple de decepcions. Aquí també hi ha un altre problema, i és que tot això del món editorial, la crítica, el món acadèmic, els lectors i les seccions culturals dels diaris no han aconseguit crear una jerarquització. No l'han imposada a la societat. I en les capes més decisives de la cultura, l'economia, la política, etc., s'ha imposat la castellanització cultural i mediàtica.

—Tot i la catalanització lingüística dels mitjans?

—A l'Avui, al Presència, Catalunya Ràdio o TV3 parlen tant o més de llibres castellans que de llibres en català, tant si es tracta d'originals com de traduccions. És a dir, la culpa no és només d'Espanya. I el públic compra ben content traduccions de literatura castellana al català. Potser ha arribat el moment d'acceptar el fet que hi ha dues cultures, no una de tradicional i una altra d'espúria, sinó una de poderosa i una altra de menor, i això és el que es va reflectir protocolàriament a la Fira del Llibre de Guadalajara. Però una altra vegada jo no voldria que això s'agafés com una queixa sinó com una anàlisi, que és el que faig cada dia a *La Vanguardia*.

—Aquest protocol de Guadalajara, què indica?

—Que el Govern de la Generalitat de Catalunya accepta aquesta situació bicultural i biliterària, que ja és la de l'Ajuntament de Barcelona des de sempre. En canvi, el Govern anterior, d'això, se'n va ocupar poc, i en canvi posà un gran accent sobre la llengua. I recordo que en l'actual Govern no hi ha només socialistes, sinó un partit independentista. I l'escriptor, mentrestant, aguantant una mena de bandera solitària, fa el préssec.

—La cultura catalana serà una reserva índia?

—És. No serà, no, és. Ara, a Barcelona hi ha una d'aquestes bullangues amb *El Quixot*, que a mi em sembla bé, no el discuteixo. *El Quixot* no és un llibre que em desperti entusiasme, com a obra literària, i no perquè sigui castellà. M'agrada més Sant Joan de la Creu. En tot cas, el fet cultural català idiomàtic és un estat de lluita que fa perdre molt de temps i molta energia i causa molta infelicitat.

—Ara nosaltres hem parlat d'aquesta qüestió en comptes de parlar de literatura, que és el que hauríem volgut.

—Sí, exactament. I el que hem fet no condueix a res, hem perdut el temps, cosa que vol dir obsedir-se, no

“Això que Catalunya és una nació no s'ho creuen ni els que redacten l'Estatut”

culturalitzar-se. Teniu raó. Això ha vingut del Sant Jordi. Això que Catalunya és una nació no s'ho creuen ni els que redacten l'Estatut.

—Però encara tenim temps per una qüestió literària. Tinc la impressió que a partir de la novel·la *El cor del senglar*, del 2000, una novel·la que, ja que m'interessen sempre les obres que utilitzen referents autobiogràfics, em va seduir de manera especial, la vostra obra vola més alt. Si fos crític, diria que hi ha un Porcel abans i després d'*El cor del senglar*. Des de dins veieu aquest abans i després?

—Jo no tinc aquesta impressió. Això es veu més bé des de fora. El que sí que us puc dir és que aquests últims anys em sento amb unes ganes immenses d'escriure. Sento una fruïció, realment anava a dir orgiàstica, escrivint, i sé que és com ha estat sempre, però ara més que mai sé que és el gran afer de la meua vida. A més, abans no tots els meus llibres havien tingut una acollida tan forta. És possible, ben possible, que hi hagi un factor de maduresa intrínseca. També, els anys passats jo vaig cometre l'immens error de ser amic de Jordi Pujol i creure en ell com a polític. I això en el món de la política i la cultura catalanes, que van molt lligades, és rebutjat amb una gran passió. Després, m'hi vaig distanciar, vaig deixar de treballar per la Generalitat, i suposo que això també hi ha ajudat.

—Heu dit que va ser un error confiar en Pujol perquè això va perjudicar la vostra carrera literària, però també va ser un error confiar-hi al marge de les conseqüències literàries?

—No, només perquè em va perjudicar. No, Pujol no m'ha decebut. Com es demostra amb els actuals governants, no era pitjor dels d'ara.

—Mantindreu, doncs, aquest distanciament polític?

—Sí. El que m'agrada és quedar-me a Vallvidrera o Sant Elm escrivint, on trobo la vida, més rica que la vida exterior. I em sento ple d'unes vivències que vull explicar, i amb una capacitat de goig idiomàtic molt forta.

Lluís Bonada